

Zákon O zdravotních službách 372/2011 Sb.

Postup při úmrtí, druhy pitev volný výběr z §§ 79 až 92

Ústav soudního lékařství a toxikologie 1. LF UK a VFN v Praze
MUDr. Matěj Bílek

Úkony na těle zemřelého

§ 79

(1) Na těle zemřelého lze provádět pouze tyto úkony

- a) prohlídku těla zemřelého,
- b) pitvu, včetně odběru biologického materiálu pro diagnostické účely,
- c) odběr orgánů pro transplantace podle transplantčního zákona,
- d) odběr tkání a buněk určených k použití u člověka, a to
 - 1. při léčbě příjemce lidských tkání a buněk podle transplantčního zákona a podle zákona o lidských tkáních a buňkách,
 - 2. pro výrobu léčiv podle zákona o léčivech a zákona o lidských tkáních a buňkách,
- e) odběr částí lidského těla, včetně tkání a buněk za účelem jejich použití pro lékařskou vědu, výzkum nebo k výukovým účelům, a dalším účelům, stanoví-li tak jiný právní předpis,
- f) vyjmutí implantabilních zdravotnických prostředků a aktivních implantabilních zdravotnických prostředků, je-li to účelné; **vyjímání stomatologických pevných protetických výrobků je zakázáno,**
- g) další úkony stanovené zákonem o pohřebnictví.

(2) Úkony na těle zemřelého, s výjimkou prohlídky těla zemřelého, postupů podle transplantčního zákona a případů nařízení pitvy orgány činnými v trestním řízení podle jiného právního předpisu³⁷⁾, mohou být provedeny nejdříve za 2 hodiny poté, kdy k úmrtí došlo.

(3) Odběr biologického materiálu z těla zemřelého lze provést pouze v souvislosti s pitvou, a to i mimo zdravotnické zařízení; to neplatí při postupu podle jiných právních předpisů upravujících transplantace a upravujících postupy pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidských orgánů, tkání a buněk.

Tedy: není možné **v žádném případě vyjmout pevné kovové zubní** náhrady!! Není také možné např. odebrat vzorek krve ze zemřelého na místě dopravní nehody k vyšetření hladiny alkoholu – takový úkon pouze při pitvě při respektování dalších předpisů a účelu pitvy (účel zdravotní pitvy zejména zjištění příčiny smrti !! viz § 88)

Postup při úmrtí

§ 83

(1) Úmrtí osoby nebo nález těla zemřelého mimo zdravotnické zařízení poskytovatele se oznamuje poskytovateli nebo lékaři uvedenému v § 84 odst. 2 písm. a) nebo b). Nejsou-li poskytovatelé nebo lékaři podle věty první známi, oznámí se úmrtí nebo nález těla zemřelého na jednotné evropské číslo tísňového volání 112. Nález části těla zemřelého mimo zdravotnické zařízení poskytovatele se oznamuje na jednotné evropské číslo tísňového volání 112.

(2) **Oznamovací povinnost podle odstavce 1 má každý, kdo se o úmrtí dozvěděl** nebo našel tělo zemřelého nebo jeho část a neví, zda úmrtí nebo nález těla nebo jeho části již bylo oznámeno.

§ 84

(1) Prohlídku těla zemřelého je třeba provést vždy; jejím účelem je zjistit smrt osoby, pravděpodobné datum a čas úmrtí, pravděpodobnou příčinu smrti a dále určit, zda bude provedena pitva. V rámci provedení prohlídky těla zemřelého je provedeno označení těla zemřelého.

(2) Prohlídky těl zemřelých jsou povinni zajišťovat

a) poskytovatelé v oboru všeobecné praktické lékařství a v oboru praktické lékařství pro děti a dorost u svých registrovaných pacientů v rámci provozní doby a v rozsahu provádění návštěvních služeb; provedení prohlídky nesmí vést k narušení poskytování zdravotních služeb,

b) nejde-li o postup podle písmene a), lékař vykonávající lékařskou pohotovostní službu nebo poskytovatel nebo lékař, se kterým má kraj pro tyto účely uzavřenu smlouvu,

c) poskytovatel, v jehož zdravotnickém zařízení došlo k úmrtí,

d) poskytovatel zdravotnické záchranné služby v případě, kdy k úmrtí došlo při poskytování přednemocniční neodkladné péče.

Prohlídky provádějí lékaři se specializovanou způsobilostí.

Lékař provádějící prohlídku těla zemřelého:

- a) vyplní příslušné části Listu o prohlídce zemřelého (LPM) a zajistí předání jeho jednotlivých částí subjektům stanoveným prováděcím právním předpisem,
- b) určí, zda bude provedena patologicko-anatomická nebo zdravotní pitva podle tohoto zákona,
- c) o úmrtí nebo nálezů těla zemřelého informuje osobu blízkou zemřelému, je-li mu tato osoba známa; součástí informace je sdělení o určení provedení pitvy a identifikační údaje poskytovatele, který pitvu provede,
- d) vyznačí v případech, v nichž je tímto zákonem stanovena povinnost provést pitvu, nebo v případech, kdy určil provedení pitvy, její provedení v Listu o prohlídce zemřelého,
- e) v případech, kdy určil provedení pitvy, zajistí převoz těla zemřelého k pitvě,
- f) v případech, kdy neurčil provedení pitvy, předá zprávu o úmrtí registrujícímu poskytovateli v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktické lékařství pro děti a dorost, je-li mu znám, pokud lékař provádějící prohlídku těla zemřelého není současně tímto registrujícím poskytovatelem,

g) neprodleně informuje Policii České republiky, jde-li o

1. podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem nebo sebevraždou,
2. zemřelého neznámé totožnosti,
3. úmrtí, ke kterému došlo za nejasných okolností;

lékař provádějící prohlídku těla zemřelého provede jen nezbytné úkony tak, aby nedošlo ke zničení nebo poškození možných důkazů nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nebo že jde o sebevraždu,

h) informuje Policii České republiky, jestliže mu není známa osoba blízká zemřelému nebo ji nebylo možné o úmrtí vyrozumět, a to za účelem vyhledání osoby blízké zemřelému a předání informace o úmrtí.

Pozn. ad a) od 1.1.2013 v platnosti vyhláška 297/2012 Sb. - nový formulář LPM

Ad g) raději PČR informovat a přivolat ve všech ne zcela jasných případech (úmrtí mladších osob, podezřelá situace na místě, krev, jiné stopy, léky, poranění..), některé úkony jsou totiž dodatečně neproveditelné a nenahraditelné

Pitvy

§ 88

(1) Pitvy jsou

- a) **patologicko-anatomické**, které se provádějí za účelem zjištění základní nemoci a dalších nemocí, komplikací zjištěných nemocí a k ověření klinické diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení smrtí z chorobných příčin,
- b) **zdravotní**, které se provádějí za účelem zjištění příčiny smrti a objasnění dalších ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob, které zemřely mimo zdravotnické zařízení nebo v něm náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím, včetně sebevraždy,
- c) **soudní**, které se provádějí při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem, a to podle jiného právního předpisu³⁷⁾,
- d) **anatomické**, které se provádějí k výukovým účelům nebo pro účely vědy a výzkumu v oblasti zdravotnictví.

Patologicko-anatomická pitva povinně:

(provádí poskytovatelé v oboru patologická anatomie).

- a) u **žen**, které zemřely v souvislosti s **těhotenstvím**, porodem, potratem, umělým přerušением těhotenství nebo v šestinedělí (pozn. od pitvy možno ustoupit viz §89 odst.3)
- b) u **plodů** z uměle přerušovaných těhotenství provedených z důvodů genetické indikace nebo indikace vrozené vývojové vady plodu,
- c) u dětí **mrtvě narozených** a u dětí zemřelých **do 18 let** věku (pozn. od pitvy možno ustoupit viz §89 odst.3)
- d) u pacientů, kteří **zemřeli při operaci**, při nechirurgickém intervenčním výkonu, v souvislosti s komplikací navazující na operaci nebo nechirurgický intervenční výkon nebo při úvodu do anestézie,
- e) jestliže byl z těla zemřelého proveden **odběr orgánu** pro účely transplantací, tkání nebo buněk pro použití u člověka nebo odebrána část těla pro výzkum nebo k výukovým účelům; v případech, kdy transplantační zákon stanoví provádění pitev jinak, postupuje se podle transplantačního zákona,
- f) v případě, že k úmrtí došlo **v souvislosti** se závažnou **nežádoucí příhodou** při klinickém hodnocení humánního léčivého přípravku nebo s nežádoucí příhodou při **klinických zkouškách** zdravotnického prostředku nebo v souvislosti s ověřováním nových poznatků použitím metod, které dosud nebyly v klinické praxi na živém člověku zavedeny, nebo v případě podezření na tyto skutečnosti,
- g) v případě **podezření**, že k úmrtí došlo v souvislosti s **odběrem orgánu** za účelem transplantace nebo tkání nebo buněk pro použití u člověka.

Zdravotní pitva povinně

(provádí poskytovatelé v oboru soudní lékařství)

Nestanoví-li tento zákon jinak, provede se zdravotní pitva **povinně**:

- a) při náhlých a neočekávaných úmrtích, jestliže při prohlídce těla zemřelého **nebylo možno jednoznačně zjistit příčinu smrti**,
- b) při **všech násilných** úmrtích včetně sebevraždy,
- c) při podezření, že úmrtí může být v příčinné souvislosti **s nesprávným postupem** při poskytování zdravotních služeb, které vyslovil zdravotnický pracovník zúčastněný na poskytování zdravotních služeb, lékař, který provedl prohlídku těla zemřelého, nebo osoba blízká zemřelému,
- d) při podezření, že úmrtí mohlo být způsobeno v souvislosti se **zneužíváním návykových látek**,
- e) u osob, které zemřely ve výkonu **vazby, trestu odnětí svobody** nebo zabezpečovací detence.

(4) Jde-li **současně** o povinnou pitvu patologicko-anatomickou a zdravotní, provede se pitva **zdravotní**.

“ -----

“ Pozn. „náhlé úmrtí“ – termín pro úmrtí z chorobných příčin zpravidla do 6 hodin od prvních příznaků

“ „neočekávané úmrtí“ zdravotní stav alterován, často např. rekonvalescence apod.

“ „násilné úmrtí“ – nezanedbatelný podíl zevních vlivů (fyzikálních, chemických..) na základní příčině smrti, tzn. úmrtí na bronchopneumonii delší dobu po dopravní nehodě, po úrazu, otravě je tzv. násilné a pitva je proto prováděna poskytovatelem v oboru soudní lékařství

Soudní pitva

(nařizuje orgán činný v trestním řízení (OČTŘ) podle § 115 trestního řádu (141/1961 Sb.))

Soudní pitvy provádí poskytovatelé v oboru **soudní lékařství**. Převoz těla zemřelého k soudní pitvě a zpět zabezpečuje a **hradí OČTŘ**, který ji nařídil. Rovněž hradí i veškeré další náklady s pitvou spojené.

Anatomické pitvy mohou provádět pouze univerzitní vysoké školy,

Pokud v rámci pitvy ... nastane podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem, nebo že okolnosti úmrtí jsou nejasné, **pitva se přeruší**. Tuto skutečnost **oznámí poskytovatel neprodleně Policii České republiky**; pokud OČTŘ nenařídí do 2 hodin od tohoto oznámení pitvu podle jiného právního předpisu (§115), může poskytovatel přerušenu pitvu dokončit.

Pozn. zdravotní pitvy jsou hrazené z veřejného zdravotního pojištění. Pitvu soudní hradí OČTŘ. Účel zdravotní pitvy je vymezen v §88. Avšak účel a rozsah soudní pitvy záleží vlastně jen na OČTŘ, mohou být provedena další vyšetření nad rámec zdravotní pitvy se zaměřením na mechanismus vzniku poranění, dobu smrti, potvrzení identity atp., také může být provedena pitva i osob „nepojištěných“ (u kterých by zdravotní pitva provedena nebyla), proto nelze uznat ekonomické měřítko pro určení druhu pitvy.

§ 115 trestního řádu: “Vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána. Pohřbít mrtvolu lze v takových případech jen se souhlasem státního zástupce. O tom rozhodne státní zástupce s největším urychlením.”

Neprovedení pitvy

§ 89

(3) Lékař provádějící prohlídku těla zemřelého nebo poskytovatel provádějící pitvu může rozhodnout o neprovedení patologicko-anatomické pitvy podle § 88 odst. 2 písm. a) nebo c), nebo zdravotní pitvy podle § 88 odst. 3 písm. b) (násilné včetně sebevraždy) a d) (návykové látky), jestliže jde o úmrtí, jehož příčina je zřejmá a zemřelý pacient za svého života, zákonný zástupce pacienta nebo osoba blízká zemřelému vyslovili prokazatelně nesouhlas s provedením pitvy.

(4) Prokazatelný nesouhlas s provedením pitvy je součástí zdravotnické dokumentace vedené o zemřelém; v případě mrtvě narozeného dítěte je součástí zdravotnické dokumentace vedené o matce.

(5) Poskytovatel (pozn. patologie, soudní) provádějící pitvu může rozhodnout o

a) provedení patologicko-anatomické nebo zdravotní pitvy, i když nebyla určena lékařem provádějícím prohlídku těla zemřelého podle § 86 odst. 1 písm. b),

b) neprovedení patologicko-anatomické nebo zdravotní pitvy, která není povinná podle § 88 odst. 2 nebo 3 a jejíž provedení určil lékař provádějící prohlídku těla zemřelého, jestliže jde o úmrtí, jehož příčina je zřejmá.

(6) O rozhodnutí o neprovedení zdravotní pitvy je poskytovatel v oboru soudní lékařství povinen informovat Policii České republiky.

Pozn. ad (3) pozůstalí tedy mohou provedení či neprovedení pitvy ovlivnit jen omezeně, např. nejsou zde uvedeny náboženské důvody, cizí státní příslušnost – prostě na území ČR platí zákony ČR

I mezi osobami blízkými dochází tu a tam k násilí. Potenciální prohlášení blízkých osob, že se jedná zcela jistě o sebevraždu a jimi „zavražděný“ si pitvu nepřál, tak určitým „bezpečnostním rizikem“, spočívající v neodhalení trestného činu zdravotní pitvou, je. Řešením je nařízená pitva soudní – což samozřejmě a priori předpokládá informovat policii.